

بسم الله الرحمن الرحيم

همانگونه که می‌دانید برابر آنچه در قانون اساسی ایران، جمهوری اسلامی مقرر شده، دین رسمی ایران، اسلام می‌باشد. بدین ترتیب اصول و موازین اسلام، بر کلیه امور و شئون جامعه، از طریق اجتهاد مستمّر فقهای جامع‌الشرایط، بر اساس کتاب و سنت، حاکمیت می‌یابد. قانون اساسی برای تحقق این حاکمیت در امر قانون‌گذاری، در اصل چهارم، ضرورت مطابقت کلیه قوانین و مقررات بر اساس موازین اسلامی را مورد تأکید قرار داده است. این اصل، اصلی فرا دستوری است و لذا بر کلیه دیگر اصول قانون اساسی و قوانین عادی حکومت دارد و از دیگر سو، برابر اصل 177 قانون اساسی، اصلی تغییر ناپذیر است که در هر بازنگری ثابت خواهد ماند. حال با عنایت به محوریت اسلام در تطبیق کلیه اصول، قوانین و مقررات کشوری، نیاز به یادآوری ندارد که پیشبرد حقوق انسانی در ایران در عرصه‌های مختلف از جمله حقوق کودک، بدون بهره‌مندی شایسته از موازین اسلامی ممکن نیست و با آثار حقوقی و قانونی لازم الاجرا در پی ندارد. فلذا مناسب دیده شد همزمان با روز جهانی حقوق کودک، در کنار دیگر بروشورهای آموزش عمومی کمیسیون، نوع نگاه اسلام به مقوله حقوق کودک را به اجمال معرفی و حسب ضرورت، مصادیقی از این حقوق را بشرح آتی تبیین نماییم:

شریعت اسلامی، با نگاه همه جانبه‌گر خود، ضمن درک جایگاه آسیب پذیر کودکان، لزوم حمایت از این گروه جمعیتی را به اشکال مختلف مورد تأکید قرار داده و ضمن بر شمردن مصادیقی از این حمایت، تکالیفی را متوجه کلیت جامعه به ویژه، والدین طفل نموده تا با رعایت این تکالیف، در راستای رشد و پرورش جسمی، روحی، مذهبی، اخلاقی و اجتماعی کودکان خویش گام بردارند. در ذیل به مهم‌ترین این موارد اشاره می‌شود:

• حق حیات کودک و حمایت از وی از دوره جنینی و قبل از تولد:

حق حیات کودک ولو در دوره جنینی در اسلام به رسمیت شناخته شده و بر همین اساس رشد سالم جسمی، روحی و اخلاقی کودک تا بدان حد واجد ارزش است که حجم بالنسبه بالایی از احادیث و روایات دامنه شمول خود را به قبل از تولد طفل و حتی قبل از انعقاد نطفه وی سرایت داده و چگونگی انتخاب همسر، روابط زناشویی و دوران بارداری را بر این مهم تأثیرگذار دانسته‌اند

• حق داشتن نام نیکو و برخورداری از نَسَب معین

از منظر روایات و احادیث، انتخاب نام نیکو برای طفل هم بخشی از نیازهای روحی و روانی کودک را بر آورده می‌سازد و به وی شخصیت می‌دهد و هم وی را از توهین و استهزای دیگران در امان داشته و بدین وسیله نقش مهمی در شکل دهی شخصیت متعالی وی ایفا می‌نماید.

از این حیث پیامبر اسلام(ص) می‌فرماید: « حق فرزند بر والدین آن است که نام او را نیکو انتخاب کنند». همچنین در جایی دیگر می‌فرماید: « از جمله حقوق فرزند بر پدر آن است که نسب وی را انکار نکند و اگر انکار کند علی‌رغم اینکه می‌داند نسب طفل به وی بر می‌گردد، خود را از رحمت خداوند محروم خواهد ساخت ».

• تأمین خوراک و تغذیه مناسب برای کودک به ویژه رعایت تغذیه نوزاد با شیر مادر

جسم سالم بر سلامت روح تأثیرگذار است و تغذیه مناسب بر سلامت جسم. بنابراین رسیدگی به وضع تغذیه کودکان، به شکل غیر مستقیم، بر سامان دادن روح و روان او مثرم ثمر می‌باشد. از این حیث و به ویژه تغذیه با شیر مادر برای نوزاد از اهمیت بسیاری برخوردار است، زیرا شیر مادر خاصیت پادزهری داشته، هضم آن برای دستگاه گوارش کودک آسان بوده و شانس زدن ماندن وی را بالا می‌برد.

در قرآن کریم آیه 233 سوره بقره اشعار دارد بر اینکه: « مادران، (می‌بایست) فرزندان خود را دو سال تمام شیر دهند». همچنین در اسلام بنا به فرموده رسول گرامی (ص): « هیچ کاری بهتر از سیر کردن شکم گرسنه نیست و قطعاً اگر این شکم گرسنه از آن فرزندان انسان باشد، تأمین خوراک در زمره وظایف انسان به شمار می‌آید» چنان که در نقل قول دیگری پیامبر(ص) می‌فرماید: « از حقوق فرزند بر پدر آن است که جز غذای پاک به او ندهد».

• حق تحصیل:

در اسلام، فراگیری دانش، یک فرضیه است و به ویژه از این حیث توجه بسیاری به لزوم تعلیم و تربیت کودکان شده است. از جمله پیامبر اسلام(ص) می‌فرماید: « از جمله حقوق فرزند بر پدر آموختن نوشتن است» و یا امام سجاد(ع) اظهار می‌دارند: «حق فرزند بر تو آن است که ... در ادب آموزی وی به مسئولیت خود عمل کنی.»

• حق تفریح و بازی:

میان بازی و تفریح طفل و بهداشت روانی و رشد مسئولیت پذیری و استعدادهای وی رابطه تنگاتنگی وجود دارد. از این حیث، پیامبر اسلام(ص) می‌فرماید: « کسی که کودکی نزد اوست، باید رفتاری کودکانه در پیش گیرد » و یا « حق فرزند بر پدر آن است که به وی شنا کردن و تیراندازی بیاموزد ».

• احترام به مقام کودک و محبت و مهرورزی به وی:

احترام به مقام کودک، به او اعتماد و حس خودباوری می‌بخشد. از این حیث رسول خدا (ص) می‌فرماید: « وقتی نام فرزندان را می‌بری، او را گرامی دارید و جای نشستن را برای وی باز کنید و با او ترش رو نباشید » یا می‌فرماید: « از جمله چیزهایی که تا لحظه مرگ ترک نخواهم کرد، سلام گفتن به کودک است ».

به مناسبت روز جهانی کودک
۱۶ مهر ماه ۱۳۸۸

نگاهی به حقوق

در اسلام

دفتر مرکزی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران
ایران - تهران (سیدخندان - ابتدای سهروردی شمالی - کوچه
قرقاول - پلاک 2)
صندوق پستی: 13165_137 و 19395/4698
تلفن: 88529742 - 88529743 - 88529744 (021)
فاکس: 88768807 (021)
پست الکترونیکی: IHRC@IHRC.IR
سایت: WWW.IHRC.IR

-حق تأمین نیازهای عاطفی و روانی در کانون خانواده و برخورداری از امکانات خانواده بدون تبعیض بین فرزندان
-حق بهره‌مندی از نظارت و هدایت والدین در اعتقادات، گفتار و رفتار
-حق کودک در بهره‌مندی از حمایت توأمان والدین پس از انحلال ازدواج آنان
-حق برخورداری از ایمان و عمل شایسته و تکامل معنوی در عرصه باورها و رفتارها
-حق برخورداری از امکان عمل به احکام اسلامی در عبادات، پوشش اسلامی و سایر رفتارهای اسلامی
-حق استفاده از پوشش و گویش بومی منطبق با اخلاق حسنه
-حق بهره‌مندی از امید، نشاط، اعتماد به نفس، روحیه تفاهم و دوستی، عزت، آزادی و حس تعلق به تمدن اسلامی
-حق مالکیت نسبت به اموالی که به او تعلق می‌گیرد و حق تصرف در اموال پس از دستیابی به رشد فکری در امور اقتصادی
-حق مصونیت از بهره‌کشی جسمی، جنسی و اقتصادی
-حق معافیت از اشتغال و به کار گماشته شدن در سنین کودکی و قبل از سن مناسب کار
-حق کودک در بهره‌مندی از هویت ملی، استقلال فرهنگی و عزت اسلامی
-حق معافیت از حضور در مناقشات مسلحانه
-حق مصونیت از هر نوع تعرض در جنگ‌ها و مناقشات مسلحانه
-حق مصونیت از مواد مخدر، مسکرات و دیگر مواد مضر و بیماری‌ها
-حق سرپرستی کودکان بی‌سرپرست توسط بستگان یا داوطلبان تکفل با رعایت مصلحت آنان
-حق برخورداری کودکان بیمار از درمان مناسب
-حق بهره‌مندی کودکان آسیب دیده جسمی، ذهنی، روانی و کودکان در معرض آسیب از امداد رسانی و توانبخشی مناسب
-حق برخورداری کودکان آسیب دیده و آسیب پذیر اجتماعی از حمایت‌های مناسب به منظور بهبود وضعیت فرهنگی، خانوادگی، اجتماعی
-حق بهره‌مندی کودکان معلول جسمی و ذهنی از حمایت‌های مورد نیاز متناسب با استعداد و میزان معلولیت آنان
-حق بهره‌مندی از تدابیر قانونی و حمایت‌های قضایی به منظور پیشگیری از جرم و ستم به کودکان در خانواده و در جامعه و رفع آن
-حق برخورداری از حمایت‌های دستگاه قضایی و مبارزه با عوامل زمینه‌ساز جرائم علیه کودکان در ارتکاب جرائم توسط آنان
-حق کودکان مجرم در برخورداری از مراکز اصلاح و تربیت با شرایط مناسب
-حق کودکان محروم و مستضعف جهان در حمایت ویژه جهت برخورداری از سلامت، آموزش و پرورش شایسته

همچنین در لزوم محبت به کودک اظهار می‌دارند: «کسی که به کودک ما ترحم نکند و به بزرگسالان ما احترام نکند، از ما نیست». «کودک را دوست بدارید و به وی ابراز محبت کنید» و یا می‌فرمایند: «فرزندان خود را زیاد ببوسید و ... در میان بوسیدن فرزندان و یا هدیه دادن به ایشان، عدالت را مراعات نمائید».

• پرهیز از اعمال خشونت جسمی و روحی به کودک
خشونت به کودک با لزوم محبت به وی سر ناسازگاری دارد. این مهم در اندیشه اسلامی از نظر دور نمانده است. از این حیث وقتی مردی در حضور امام علی (ع) از فرزند خود بخاطر کار ناشایست شکایت کرد، امام فرمودند: «او را زن، بلکه از او برای کوتاه مدت رویگردان باش». همچنین در قرآن کریم آیه 70 سوره اسراء صراحت دارد بر اینکه: «ما فرزندان آدم را گرمی داشتیم ... آنان را بر بسیاری از مخلوقات خود برتریشان بخشیدیم...» اطلاق مندرج در نص این آیه، مستلزم حرمت اعمالی است که حیثیت آدمی به طور عام اعم از زن، مرد، پیر، جوان و به ویژه کودک را مخدوش و او را در حد یک شیء تنزل می‌دهد.
با مرور فشرده یاد شده اگر قرار باشد کلیات حقوق کودکان برگرفته از منابع اسلامی را فهرستوار ذکر کنیم عبارت اند از:

-حق بهره‌مندی از حیات شایسته
-حق داشتن نام شایسته و شناخت نسب واقعی خود
-حق بهره‌مندی از سلامت در دوران بارداری مادر و تولد سالم و تغذیه مناسب با اولویت استفاده از شیر مادر
-حق کودک در برخورداری از تغذیه سالم و کافی، پوشاک مناسب، تسهیلات بهداشتی جهت تأمین سلامت جسمانی و روانی او
-حق کودک برای کسب مهارت‌های لازم جهت زندگی سالم و متعالی
-حق بهره‌مندی از کالاهای فرهنگی سالم
-حق بهره‌مندی از امکانات ورزشی و تفریحات سالم
-حق بهره‌مندی از محیط زیست سالم
-حق برخورداری از سرپرستی شایسته والدین
-حق بهره‌مندی از رفتار محبت آمیز همراه با احترام در خانواده و جامعه